

szamosújvári szájakból nem.

De jó, hogy eszünkbe jut a méregdrága harangjáték! Bizonyosan nagyon szép és méltó, illetőleg reméljük, hogy az lesz. Mert amit hallottunk, az olyan volt, mint amikor egy amatőr magnós igyekszik a vonatzakatolást utánozni, ám lekeverni sem tudja, csak a magnószalagot vágja el egy ollóval...

De félre a tüskéssel, mert az ebéd végefelé megjelent az „alsóház”-ban Örményország bukaresti nagykövetségének munkatársa, aki angol nyelvű köszöntőjében elmondta, hogy sem románul, sem magyarul nem tud, de nagyszerűnek tartja, hogy ilyen sok örmény gyűlt össze a Szent Gergely napra.

És nehogy elfelejtsük; az EÖGYKE-terem (a pince egyik szárnyának közönsége) a pincében elnyert érseki áldástól megtáltosodva, miután a pince másik szárnyában elhangzott az örmény himnusz, deklaratív együttműködéssel elénekelte a székely himnuszt.

*****

Erdélyi örmény közmondás

Ha minden vízbe beleköpködsz, honnan fogsz inni;
Theor ámen cseri mecs thékhnusz, ná uszkicz bi chémisz.

*****

Utánnomás a Népszabadság július 9-i számából - részletek

Magyar tábornok, argentin nemzeti hős

Koszorúzás Czetz János óbudai emléktáblájánál

A szabadságharc legfiatalabb hadtestparancsnoka volt, Buenos Airesben már régen szobrot állítottak Czetz Jánosnak, s Budapesten is utca viseli nevét. Kellemes kertvárosi utca Óbudán. Erre jár a 42-es busz. Emléktáblája is van a tábornoknak a Mátyás király utca sarkán, az Ámor drinkbár falán. Itt tartottak koszorúzást tegnap, születésének 181. évfordulóján. Az argentin nagykövet, Emilio Horacio Solari helyezett el koszorút a tábla alatt, katonai díszőrség jelenlétében.

Czetz János katonai érdemeiről dr. Holló József vezérőrnagy, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum főigazgatója beszélt. Felidézte az 1848-49-es szabadságharc ifjú tábornokának emlékét, aki a huszonnyolc éves Klapka mellett a magyar hadsereg legfiatalabb tábornoka volt a maga 27 esztendejével. Érdemei közé tartozik a többi közt Kolozsvár visszafoglalása 1849-ben. Bem később ideiglenesen rábízta az erdélyi hadtest irányítását. Amikor azonban Czetz Nagyszebenben lezuhant a lováról, annyira megsérült, hogy nem tudott tovább szolgálni. Betegen érte meg a szabadságharc végét. Egy ideig bujkált, majd elhagyta az országot. Ő volt az első, aki megírta a magyar függetlenségi háború erdélyi harcainak történetét, könyve 1850-ben jelent meg Hamburgban. Élt Párizsban, Törökországban, Svájcban, vasútépítéseken dolgozott térképész mérnökként. Sevillában házasodott meg 1859-ben, argentin nőt vett feleségül. Néhány hónappal később már az olaszországi magyar légió alapításában tevékenykedett. „Ez volt az utolsó magyar erőfeszítés, amelynek mindent feláldoztam” - írta, de hamar belátta, hogy a magyar ügy a nagyhatalmak játékának eszköze. Ezek után 1860-ban elhagyta Európát, felesége hazájába távozott, és ott sokat tett Argentínáért is.

Ő alapította 1870-ben az argentin katonai akadémiát, melynek huszonöt éven át, nyugdíjazásáig igazgatója volt. Emellett az argentin katonai térképészeti intézet alapítása is az ő nevéhez fűződik. Egy ezredesi hadmérnöki csoport vezetőjeként feltérképezte az ország Paraguayjal és Brazíliával határos vidékét. Felállított egy műszaki alakulatot is, amely máig az általa tervezett egyenruhát viseli. /.../

Czetz Jánost nemcsak a magyarok és az argentinok érzik magukénak, hanem az örmények is. A koszorúzáson Issekutz Sarolta az örmény kisebbség nevében mondta el, hogy a tábornok szamosújvári örmény kereskedőcsalád sarja volt, s leszármazottja Vártán Mamikonjan hadvezérnek. A tábornoknak utódai nem maradtak, de mégis voltak koszorúzók a család nevében is. Édesanyja családjának, a Betegh-familiának leszármazottai. Tőlük tudtuk meg, hogy Czetz Buenos Aires-i sírjára szülőfalujából, az erdélyi Gidófalváról is küldtek néhány marék földet.

CS. L.

*****

Elhangzott Budán, 2003. július 8-án Czetz János tábornok emléktáblájánál:

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Köztudott, hogy a nemzeti újjászületést eredményező, mámorosan gyönyörű 1848-as tavasz a fiatal Magyarország műve volt. Az már kevésbé köztudott, hogy az erőfeszítéssel teli és szabadságharcba forduló 1848-as őszön is ott van a kor fiatalságának a keze nyoma, ahogy a további folytatásban is. 1848. őszére ugyanis elfogytak a vezérek, a tábornokok, sőt még a törzstisztek java része is. Ki meggyőződése miatt, ki gyávaságból, ki pedig szakértelem híján megriadva a feladat komolyságától lépett le posztjáról. S a helyükbe léptek ismeretlen fiatalok, akik hónapok alatt tüneményes pályát futnak majd be. A 30 éves Görgei Artúr tábornokként a legfontosabb, a főhadiszíntéren harcoló hadtest parancsnoka lett. A 28 éves Klapka György vezérkari őrnagyként a bánáti hadtest tábornoki főnöke, haditerveik kidolgozója lett. S a legfiatalabb köztük Czetz János, akiből 1849 tavaszára lett szabadságharcunk legifjabb tábornoka, ragyogó szimbóluma a harctérre kényszerült és ott is helytálló márciusi ifjúságnak. Pedig kutya kemény dolguk volt, s talán leginkább Czetz Jánosnak, ennek a vékonydongájú, sokat betegeskedő, 26 éves vezérkari őrnagynak, a hadügyminiszter illetve a kormány mellé rendelt, mély elméleti tudású fiatal szakembernek. A válságos helyzetbe jutott erdélyi haderő tábornoki főnökeként érkezett Kolozsvárra, és „1848 csodáknak éve” egyik legnagyobb csodája bekövetkezett. Mert csoda segítsége kellett az ott lévők szerint ahhoz a munkához: újjászervezni egy szétvert, szétzüllött haderőt Erdély és az anyaország határvidékén, a hegyek között.

Feladatának emberül megfelelt, s Bem már egy támadásra felkészített és átcsoportosított haderőt talált decemberi érkezésekor, amellyel - alapvetően Czetz hadműveleti tervét végrehajtva - kivívhatta a honvédsereg első jelentős sikerét: felszabadította Kolozsvárt. Czetz János ettől kezdve Bem legfontosabb segítőtársa volt Erdélyben, a tábornok főnökeként és önálló parancsnokként egyaránt.

Higgadtsága, körültekintése, helyismerete (a Székelyföldön született és Erdélyben töltötte katonai szolgálata jelentős részét), valamint nem utolsósorban a bécsújvári katonai akadémián szerzett szakképzettsége révén nem egy esetben jelentett a válságos helyzetben Bem számára pótolhatatlan segítséget a további harcok során. Nem véletlen, hogy Bem Czetz Jánost jelölte utódjául az erdélyi haderő élére, amikor a győztes hadjárat befejeztével 1849 áprilisában a Temesközbe indult. A honvédsereg legfiatalabb tábornokának azonban nem adatott meg, hogy hadvezéri adottságairól is számot adhasson. 1849. május 1-én Nagyszebenben lováról lezuhanva súlyos balesetet szenvedett, ami lehetetlenné tette szolgálatát a szabadságharc hátralévő idejében.

1849 augusztus végétől ismerős és ismeretlen hazafiak bújtatták, novemberben sikerült Bécsen keresztül elmenekülnie a megtorlás alá vetett Magyarországról. Soha többé nem látta szülőföldjét. Míg emigráns társai közül sokakat letargiába űzött a helyzet, Czetz mindig megtalálta a kiutat. Ha semmi esély nem mutatkozott az új szabadságharc szervezésére, tisztos polgári kereset után nézett. Ő az első, aki könyvet jelentetett meg a magyar